

Romani CRISS

Imaginea minoritatii rome in presa nationala si locala

Rezultatele monitorizarii de presa
octombrie 2006-august 2007

Proiect: „Romii si mass-media: instruire in domeniul promovarii si respectarii drepturilor omului”,
finantat de Uniunea Europeana prin fonduri PHARE.

Proiect finanțat de
UNIUNEA EUROPEANA

Uniunea Europeană reprezintă o entitate politică, socială și economică compusă din 27 țări. Statele Membre au decis împreună, pe parcursul unui proces de extindere ce a durat 50 de ani, să construiască o zonă de stabilitate, democrație și dezvoltare durabilă, menținând diversitatea culturală, toleranța și libertățile individuale. Uniunea Europeană își propune să împărtășească realizările și valorile sale cu țările și popoarele de dincolo de granițele ei.

ÎMPREUNĂ
DIN 1957

Continut

I. Metodologie

II. Presa la nivel national

- II.1. Date generale. Distributia articolelor pe ziare si pe luni
- II.2. Date privind atitudinea jurnalistului fata de actori
- II.3. Date privind frecventa mentionarii inutile a etniei
- II.4. Date privind frecventa unor cuvinte cheie folosite cu referire directa la romi
- II.5. Teme asociate cu etnia roma si in ce masura
- II.6. Subiecte abordate frecvent
- II.7. Concluzii**

III. Presa la nivel local

- III.1. Date generale. Distributia articolelor pe ziare si luni
- III.2. Date privind atitudinea jurnalistului fata de actori
- III.3. Date privind frecventa mentionarii inutile a etniei
- III.4. Date privind frecventa unor cuvinte cheie folosite cu referire directa la romi
- III.5. Concluzii**

IV. Concluzii finale

I. Metodologie

Obiectiv

Analiza a urmarit sa determine masura si modul in care presa scrisa centrala si locala din Romania a reflectat minoritatea roma in articolele publicate.

Cadru general:

- Editiile electronice ale urmatoarele 8 cotidiene nationale si 6 cotidiene locale au fost monitorizate: Adevarul, Cotidianul, Evenimentul Zilei, Jurnalul National, Libertatea, Romania Libera, Ziua si Gandul (nivel national); Buna ziua Brasov, Transilvania Express, Telegraf, Ziua de Constanta, Ziarul de Iasi si Ziua de Iasi (nivel local- 3 regiuni)
- Perioada de monitorizare: 1 octombrie 2006 – 31 august 2007
- Pentru a identifica articolele relevante, s-a folosit o lista de cuvinte cheie:

R(r)om
etnie r(r)oma
tigan/ tiganca
Puradel/ i
Piranda/ e
Bulibasa
Colorati
Tuciuriu (i)

Analiza a avut in vedere obtinerea de date privind:

- Numar de articole care se refera la etnia roma
- Atitudinea jurnalistului fata de minoritatile prezentate (negativa, neutra sau pozitiva)
 - Articolele care prezinta un eveniment cultural, social sau un proiect care promoveaza o actiune cu si despre romi, in care mentionea etniei este relevanta, fiind ceva specific, sunt considerate ca fiind o atitudine pozitiva a jurnalistului.
 - Mentionarea nejustificata a etniei in relatie cu actiuni indezirabile (infracionalitate) a fost considerata atitudine negativa. De asemenea, articolele tendentioase sau care folosesc termeni peiorativi la adresa romilor au fost considerate drept atitudine negativa.
 - Articolele care respecta deontologia au fost considerate drept atitudine neutra a jurnalistului.
- Ce aspecte/ subiecte i-au interesat cel mai mult pe jurnalistii din Romania, in relatie cu etnia roma

II. Presa la nivel national

II.1. Date generale. Distributia articolelor pe ziare si pe luni

Numar de articole monitorizate: 1598

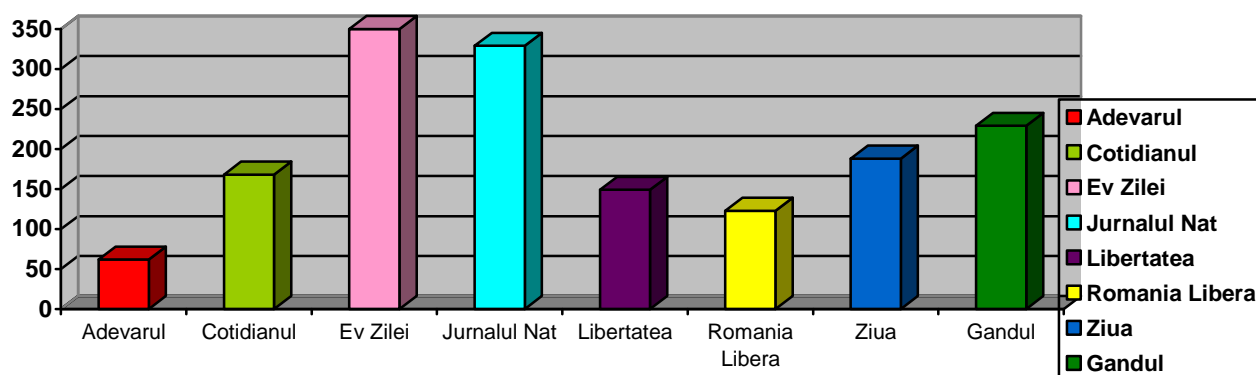
Publicatie	Numar de articole
Adevarul	62
Cotidianul	168
Evenimentul Zilei	350
Jurnalul National	329
Libertatea	149
Romania Libera	123
Ziua	188
Gandul	229

Domeniul de interes il reprezinta materialele jurnalistice care au continut cuvintele cheie, asadar articole referitoare la comunitatea roma din Romania si din afara tarii, precum si la alte subiecte si evenimente in care au fost implicati intr-un fel sau altul membri ai acestei comunitati.

In perioada luata in considerare (octombrie 2006-august 2007) s-au inregistrat 1598 de materiale referitoare la domeniul de interes, cele 1598 de materiale fiind repartizate astfel: 62 in Adevarul, 168 in Cotidianul, 350 in Evenimentul Zilei, 329 in Jurnalul National, 149 in Libertatea, 123 in Romania Libera, 188 in Ziua si 229 in Gandul.

Publicatiile cu cel mai mare numar de articole cu referire la etnia roma sunt Evenimentul Zilei si Jurnalul National.

Fig. 1. Distributia articolelor pe ziare

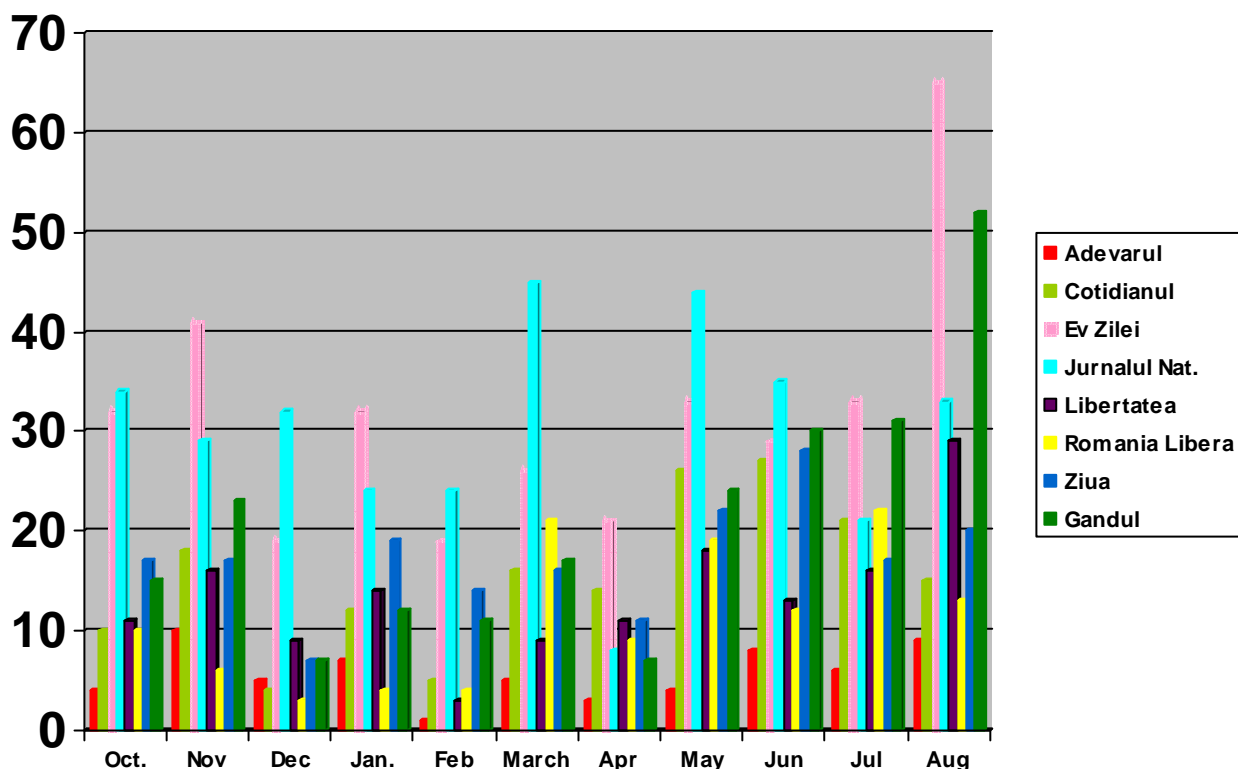

Distributia articolelor pe fiecare luna este urmatoarea:

Cotidian	Numer de articole										
	oct. 06	nov. 06	dec. 06	ian. 07	feb.07	martie 07	apr. 07	mai.07	iun 07	iul.07	aug.07
Adevarul	4	10	5	7	1	5	3	4	8	6	9
Cotidianul	10	18	4	12	5	16	14	26	27	21	15
Evenimentul Zilei	32	41	19	32	19	26	21	33	29	33	65
Jurnalul National	34	29	32	24	24	45	8	44	35	21	33
Libertatea	11	16	9	14	3	9	11	18	13	16	29
Romania Libera	10	6	3	4	4	21	9	19	12	22	13
Ziua	17	17	7	19	14	16	11	22	28	17	20
Gandul	15	23	7	12	11	17	7	24	30	31	52
Total pe luna:	133	160	86	124	81	155	84	190	182	167	236

Numarul total de articole aparute pe parcursul celor 11 luni in cele 8 cotidiane nu este unul neglijabil intrucat daca ar fi sa facem o pondere intre totalitatea articolelor si numarul de luni avute in vedere, ajungem la o cifra de aproximativ 145 de articole pe luna, adica aproape 5 articole despre etnia roma pe zi. In comparatie cu monitorizarea anterioara a acoperirii mediatice a comunitatii rome, se observa o crestere semnificativa a numarului de articole.

Fig. 2. Distributia articolelor pe luna pentru fiecare cotidian

II.2. Date privind atitudinea jurnalistului fata de actori

Din totalul de 1598 de referiri inregistrate in perioada octombrie 2006-august 2007 cu privire la comunitatea roma a existat un numar 216 articole in care atitudinea jurnalistului fata de romi a fost pozitiva, 662 articole in care atitudinea a fost negativa si 720 articole cu o atitudine neutra.

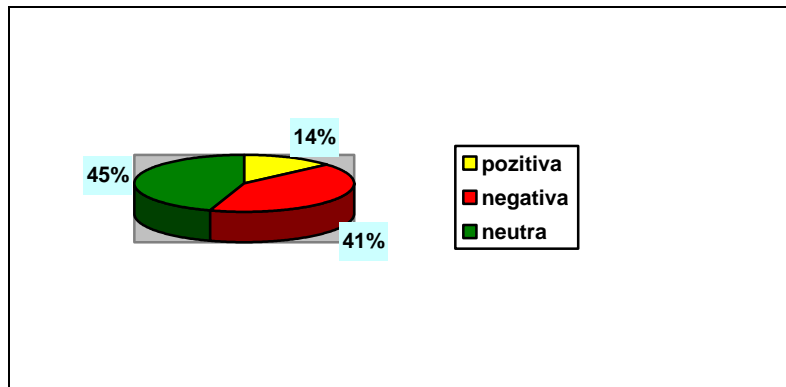

Fig. 3. Atitudinea jurnalistului fata de actori

Ca reprezentare a atitudinii jurnalistului fata de actori, in functie de fiecare ziar si de numarul de articole scrise in perioada octombrie 2006-august 2007, cifrele arata urmatoarele:

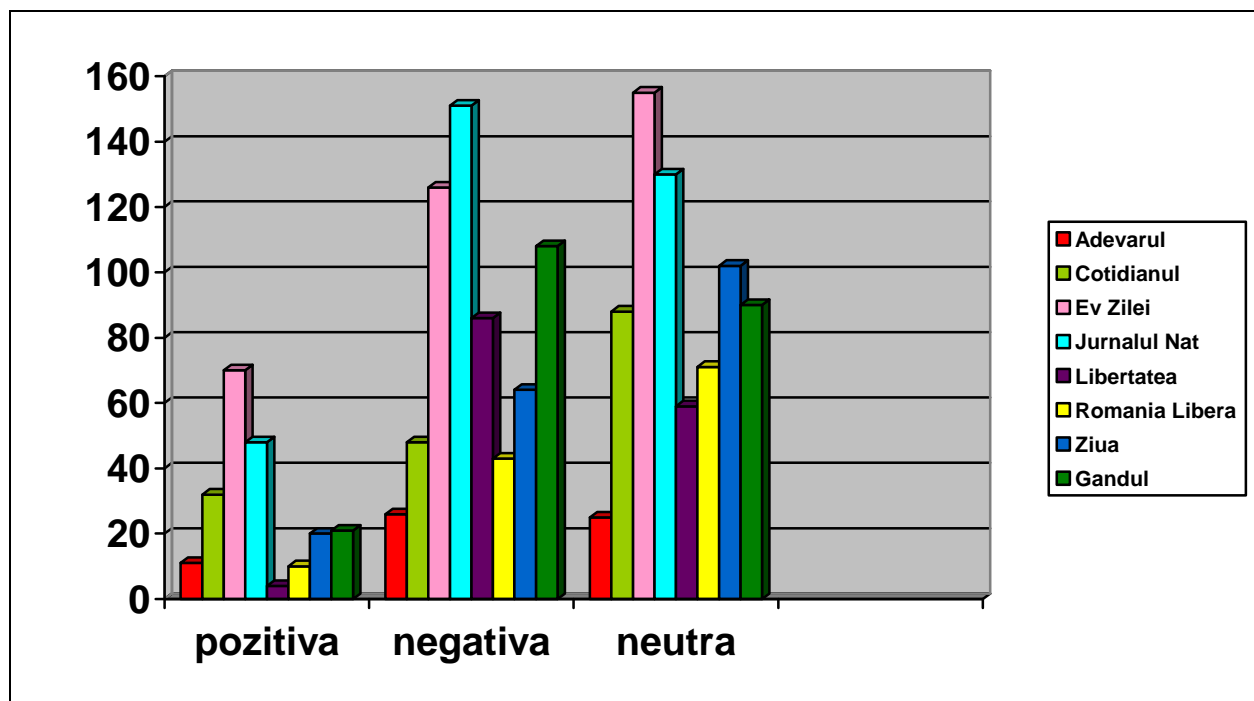
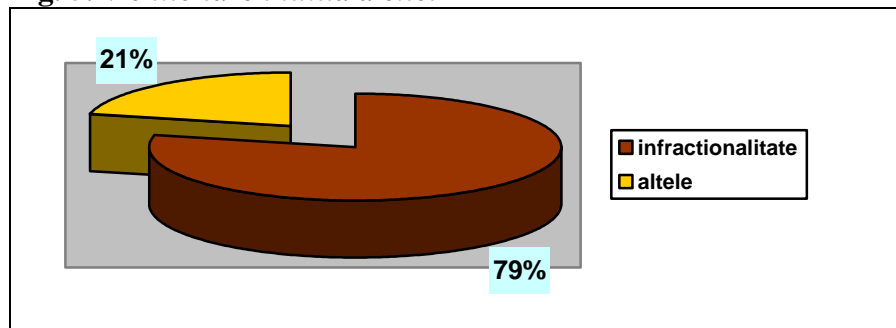

Fig. 4. Distributia pe ziare a atitudinii jurnalistilor fata de actori

II.3. Date privind frecventa mentionarii inutile a etniei

Din cele 1598 de referiri corespunzatoare intregii perioade monitorizate, s-au inregistrat 398 cazuri de mentionare inutila a etniei (respectiv un procent de 24%), dintre care 313 cazuri au mentionat etnia in relatie directa cu infractionalitatea (anume 80% dintre mentionarile inutile ale etniei s-au referit strict la infractionalitate).

Fig. 5. Mentionare inutila a etiei

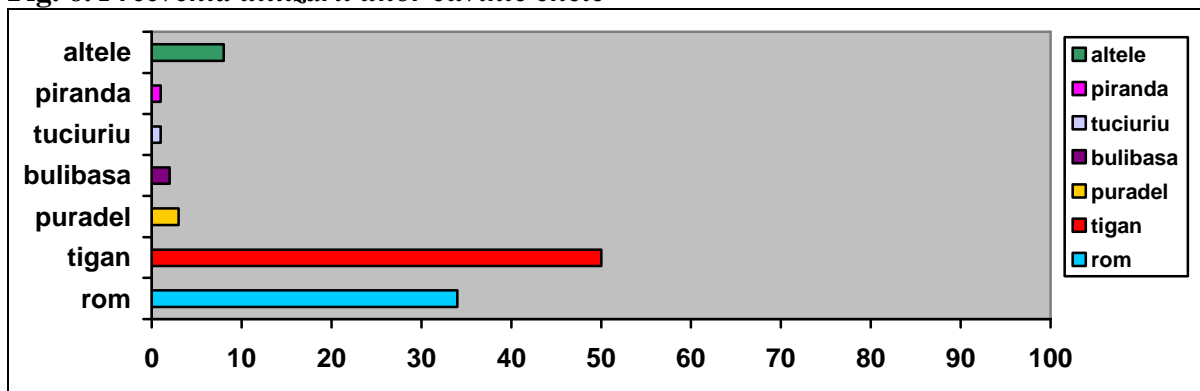
II.4. Date privind frecventa unor cuvinte cheie, cu referire directa la romi

In totalul de 1598 de articole, termenii „rom” (rrom, romi, rromi, etnie roma) a fost folosit in 537 de articole (34%), „tigan” (tigan/ tiganca/ tiganus) in 805 articole (50%), „puradel/i” in 46 de articole (3%), „bulibasa” in 32 de articole (2%), „tuciuriu” in 19 articole (1%) si „piranda” in 16 articole (1%).

Desi cifrele arata ca mass media romaneasca foloseste mai mult cuvantul „tigan” decat „rom”, in fapt, situatia este inversa. Rezultatul cantitativ a reiesit ca urmare a unui numar de 181 de articole (11%) care au mentionat ambii termeni in cadrul aceluiasi articol, cat si a mediatizarii puternice a doua subiecte in care este mentionat exclusiv sau preponderent cuvantul tigan: cand fotbalistul roman, Adrian Mutu, este numit de Maurizio Zamparini, presedintele clubului de fotbal Palermo „tiganus smecher” – 22 articole (1,4%) si afirmatia dlui Presedinte al Romaniei, Traian Basescu, la adresa unei jurnaliste „cat de agresiva era tiganca asta imputita” – 84 articole (5%). Aceste articole nu au fost excluse din monitorizare pentru ca jurnalistii au si comentat situatiile prezentate, nu doar le-au prezentat. In cazul in care a fost o simpla relatare, s-a considerat ca atitudinea jurnalistului a fost neutra.

De remarcat, totusi, ca exista inca un numar semnificat de articole in care se folosesc termeni precum „tuciuriu” (19 articole) si puradel/ puradei (46 de articole) cu referire la persoane de etnie roma. De asemenea, un numar insemnat de articole contin termeni precum „tiganie”, „tiganeala”, „a te tigani” – 60 de articole (4%).

Fig. 6. Frecventa utilizarii unor cuvinte cheie

II.5. Teme asociate cu etnia roma si in ce masura

Exceptand cuvintele cheie folosite in monitorizarea articolelor din perioada vizata, articolele au conexas minoritatea roma din Romania cu urmatoarele teme, in special: muzica (90 de articole), discriminare (48 de articole), saracie (44 de articole), lux (17 articole), lene (14 articole) si holocaust (11 articole).

II.6. Subiecte abordate frecvent

Cu referire la romi, monitorizarea de presa a celor 8 cotidiene la nivel national a identificat doua subiecte comune intregii perioade monitorizate (octombrie 2006 - august 2007), respectiv asocierea romilor cu infractiionalitate (313 articole) si romii in strainatate (in special in tarile din vestul Europei) – 148 de articole. Foarte putine dintre articolele care descriau starea sau actiunile comunitatilor de romi romani in strainatate denota o atitudine pozitiva sau neutra a jurnalistului, accentul fiind pus pe faptul ca romii afecteaza imaginea Romaniei, ca traiesc in mizerie si din infractiuni sau ca strainii nu mai pot face diferenta dintre romi si romani, in conditiile in care se accentueaza un contrast intre romani (buni) si romi (rai).

Celelalte subiecte au fost abordate in functie de nivelul de interes pentru opinia publica la un moment dat. Astfel, s-a scris despre casatori timpurii (17 articole), despre fotbalistul Adrian Mutu cand a fost denumit „*tiganus*” (22 de articole), despre presedintele Traian Basescu care s-a adresat unei jurnaliste cu sintagma „*tiganca imputita*” (84 de articole), despre primul ministru Calin Popescu Tariceanu care a spus despre romii romani din Italia „*nu vreau ca Romania sa-si afecteze, sa-si strice imaginea din cauza acestor grupuri care comit toate infractiunile posibile incepand de la talharii, prostitutie, trafic de droguri, pedofilie si se poate continua*”(16 articole), despre cazul de la Livorno in care patru copii au ars de vii (33 de articole), despre prima de 200 de Euro acordata de statul roman cuplurilor care se casatoreau pentru prima data (12 articole), despre acte de identitate (11 articole), despre evenimentul rasismometrul (10 articole), despre filmul Borat - Cultural Learnings of America for Make Benefit Glorious Nation of Kazakhstan (11), despre telenovela romaneasca “Inima de tigan”, despre debransarea comunitatii din Zabrauti, Bucuresti, de la reseaua de energie electrica (14 articole), despre cazul de la Apată, judetul Brasov – conflict inter-etnic (10 articole), despre fetita Granca Szoma care s-a sinucis (7 articole), despre romii din Serbia care doreau azil in Romania (7 articole) sau despre concursul Miss Piranda (6 articole).

II.7. Concluzii

Din rezultatele expuse mai sus se remarcă în primul rând numărul ridicat de articole care, într-un fel sau altul, se referă la etnia romă. Cu alte cuvinte, etnia romă este prezentă într-un număr semnificativ de articole publicate în cele opt cotidiene centrale selectate pentru această monitorizare. Astfel dacă împărțim numărul de articole care au ca subiect etnia romă, la numărul de luni monitorizate, rezultă o medie de 145 de articole pe luna pentru toate cele opt publicații. Cotidienele în care au apărut cele mai multe articole ce privesc etnia romă sunt Evenimentul Zilei și Jurnalul National.

Cât privește atitudinea jurnaliștilor vis-a-vis de etnia romă, aceasta este preponderent neutră, urmata, la o diferență mică, de atitudine negativă. (45% atitudine neutră față de 41% atitudine negativă și doar 14% atitudine pozitivă).

Articolele în care jurnaliștul a avut o atitudine pozitivă au vizat, în principal, teme precum:

- arta: muzică, film, dans, teatru (diverse festivaluri). Cu privire la muzică, au fost menționați, în special, următorii artiști: Damian Draghici, Dona Siminica, Fanfara Ciocarlia, Tariful Haiducilor, Esmă Redzepova, Rajko Orchestra, Romica Puceanu, formația 10 chitari, Hara (cu Hora Ursarina), Gogol Bordello, Shukar Collective
- discriminare – segregare rezidențială, segregare școlară, studii, rapoarte, hotărâri CEDO, în angajare în județul Neamț
- măsuri afirmative în educație (locuri speciale), angajare (bursă locurilor de muncă, politiciști)
- specificități culturale ale diferitelor neamuri de romi: gaborii cu palarie, aurari, argintari
- programe, activități proiecte (rasismometru, sindicat jurnaliști), înființare ONG-uri
- menționări reperi din istoria romilor (holocaust, Lebensborn, Transnistria, robie, comemorare anumite date importante pentru istoria romilor)

Articolele în care jurnaliștul a avut o atitudine negativă s-au axat pe:

- legătura clară între infracționalitate și etnie “*Singura sursă de venit a romilor era furtul de fier vechi*”, “*maglitorii de curent*”, “*mai atarnau niște urme ale candelabrelor de bronz pe care, fiind prea sus, țiganii din zonă nu apucasera să le recupereze integral*”, “*puradeii sunt scoliti în arta sterpelitului de cum fac pași*”, “*au furat-o țiganii*” (într-un articol despre dispariția unei fetițe)
- menționare inutilă a etniei (fără legătură cu infracționalitatea), conexată cu acțiuni negative: romi care au omorât din bataie în cal, romi care au schingiuit un urs
- comunitatea de romi care afectează imaginea României, “*țiganii ieftinesc locuințele în Milano*”, “*să le multumim prietenilor noștri, rrrrrromanii, pentru imaginea din afara a României*”
- folosirea termenilor “țigan”, “țiganie”, “țiganeala” în articole care nu au legătură cu comunitatea de romi, cu utilizare, exclusiv, în sens negativ “*scena politică s-a transformat într-o satră în care țigania a fost ridicată la nivel de argument*”, “*fotosinteza a fost izgonită în folosul țiganiei edilitare*” (într-un articol despre tăierea abuzivă a copacilor), “*nu ne vindem pentru bani, nici la câini, nici la țigani*” sau “*satră de țigani, vi se rupe de fani/ vreți doar bani*” (slogan scandat pe stadioane); sau folosirea de proverbe și expresii pentru a accentua caracterul negativ al faptelor relatate “*țiganul, când s-a văzut învățat, întâi pe ta-su l-a spanzurat*”, “*injurături ca la usa cortului*”, “*și-a mâncat lefteria, ca țiganul biserică*”.
- Folosirea de termeni peiorativi sau tendentioși cu referire la romi “*Ciori nenorocite*”, “*balabuste*”, “*ca să nu ajungă la întristare, pirandele sunt deja grele când ultimul lor plod face un anisor*”, “*sateni mai colorați*”.

- Diferențiere clară între romani și romi, în contextul în care sunt prezentați antagonic, romii reprezentând partea negativă. De aici derivă o serie de articole în care se exprimă ideea, supărătoare pentru autor, că românii sunt asociați cu romii, fără diferență *“românii nu sunt infractori, țiganii fura”*. De asemenea, sunt articole în care s-a simțit nevoia de a delimita clar între romani și romi, chiar dacă subiectul prezentat nu avea caracter negativ *“un grup de romani și țigani”*, *“țărani, tuciurii, oameni obișnuiți”*.
- Elogierea sau prezentarea unui caz tragic/ situații tragice despre un ne-rom care, fie se zbate în sărăcie, fie luptă pentru un loc de muncă și menționarea, în antiteză, a romilor bogați sau care nu vor să muncească, etc.

Un caz aparte îl reprezintă articolele care prezintă o situație de infracționalitate și care menționează etnia victimei (etnie romă), în condițiile în care nu este vorba de un faptas de etnie romă și nici despre prezentarea unei situații de discriminare (în care ilegalitatea să fi fost comisă împotriva cuiva tocmai pentru că este de etnie romă). Un alt exemplu îl reprezintă articolele în care romii sunt victime dar, indiferent de ce li s-a întâmplat (au fost bătuti, s-au îmbolnavit, etc), ei au fost vinovați.

Articolele în care jurnalistul a avut o atitudine neutră fie nu s-au referit la subiecte strict despre romi, fie au fost scrise respectând deontologia, indiferent de subiectul abordat cu privire la romi.

Menționarea inutilă a etniei, deci discriminarea vădită, a fost observată în 313 din cele 1598 de articole, ceea ce procentual înseamnă 19,6%.

Dintre cuvintele pe care jurnaliștii le asociază etniei romă, cel mai frecvent este termenul *tigan*, urmat de *rom*. Așa cum se precizează la capitolul II.4, datele cantitative nu sunt relevante în această privință, deoarece un număr de 181 de articole (11%) menționează ambii termeni în cadrul aceluiași articol și au fost mediatizate două subiecte în care este menționat exclusiv sau preponderent cuvântul *tigan*: fotbalistul Adrian Mutu este numit „țiganus” – 22 articole (1,4%) și afirmatia dlui președinte Traian Băsescu la adresa unei jurnaliște „Țiganca imputată” – 84 articole (5%). În general, jurnaliștii folosesc cuvântul *rom*, nu *tigan*. De remarcat că folosirea termenului *tigan* nu înseamnă automat asocierea cu o acțiune negativă sau o atitudine negativă din partea autorului articolului, însă pune mai mult accent pe negativ în articolele în care jurnalistul a avut o atitudine negativă.

Alți termeni folosiți cu referire la persoanele de etnie romă sunt *puradel/ puradei* (3%), *piranda* (1%) și „*tuciuriu*” (1%). O exprimare folosită a fost *“e destul de colorat, dar n-are trăsături de tigan”*.

Alte teme relatează cu etnia romă în cadrul articolelor au fost muzica (5,6%), discriminare (3%), sărăcie (2,8%), lux (1,1%), lene (0,9%) și holocaust (0,7%). Din punct de vedere al subiectului abordat în articole despre romi, prezentarea situației sau faptelor romilor români în străinătate a predominat (9,3%). În foarte puține dintre aceste articole atitudinea jurnalistului a fost neutră sau pozitivă, ideea prezentată fiind, în principal, prezentarea modului în care romii „*fac de rusine*” imaginea României, starea de mizerie în care trăiesc (dar cu conotație negativă) sau comiterea de infracțiuni.

Subiectele cele mai mediatizate au fost afirmatia dlui Președinte al României, Traian Băsescu, „țiganca imputată” (5,3%) cazul de la Livorno în care patru copii de etnie romă au murit (2,1%) și cazul fotbalistului Adrian Mutu care a fost numit „țiganus” (1,4%).

III. Presa la nivel local

III.1. Date generale. Distributia articolelor pe ziare si pe luni

Numar de articole monitorizate: 584

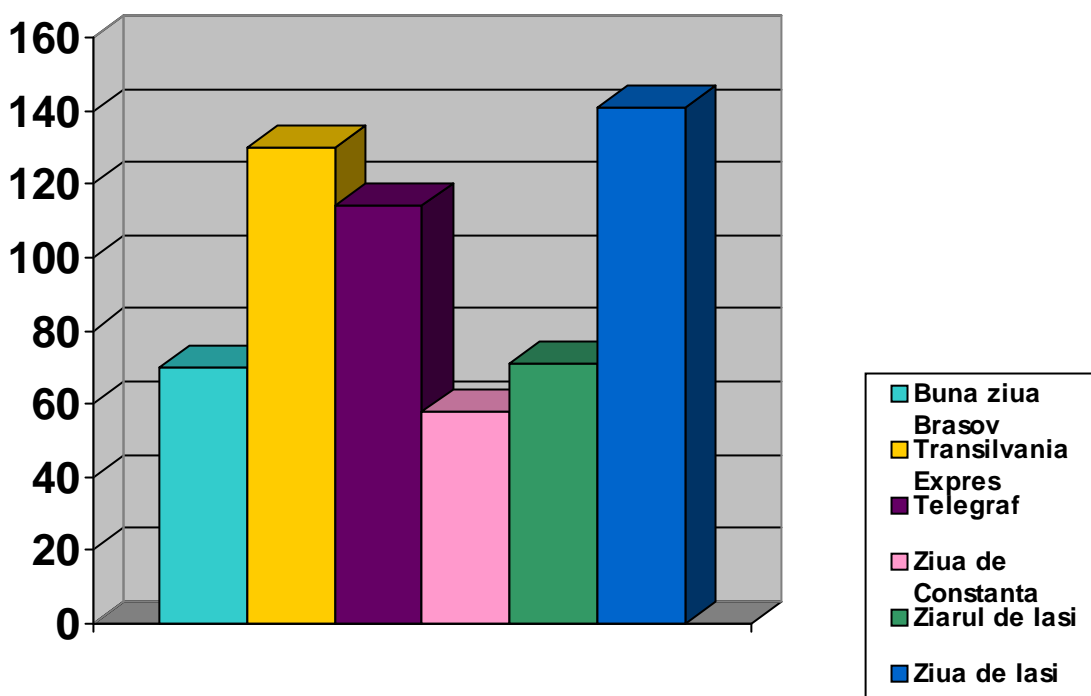
Publicatie	Numar de articole
Buna ziua Brasov	70
Transilvania Expres	130
Telegraf	114
Ziua de Constanta	58
Ziarul de Iasi	71
Ziua de Iasi	141

Domeniul de interes il reprezinta materialele jurnalistice care au continut cuvintele cheie, asadar articole referitoare la comunitatea roma din Romania si din afara tarii, precum si la alte subiecte si evenimente in care au fost implicati intr-un fel sau altul membri ai acestei comunitati.

In perioada luata in considerare (octombrie 2006-august 2007) s-au inregistrat 584 de materiale referitoare la domeniul de interes, cele 584 de materiale fiind repartizate astfel: 70 in Buna ziua Brasov, 130 in Transilvania Express, 114 in Telegraf, 58 in Ziarul de Constanta, 71 in Ziarul de Iasi si 141 in Ziua de Iasi.

Publicatiile cu cel mai mare numar de articole cu referire la etnia roma sunt Ziua de Iasi si Transilvania Expres.

Fig. 7. Distributia articolelor pe ziare

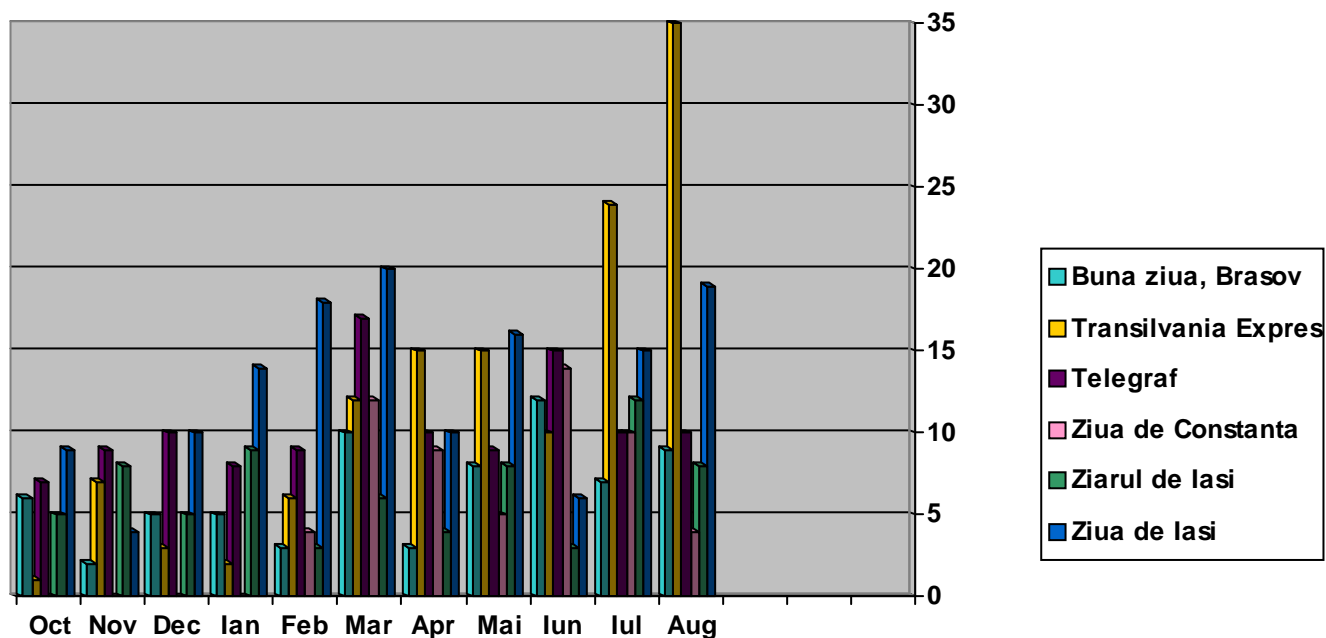

Distributia articolelor pe fiecare luna este urmatoarea:

Cotidian	Numar de articole										
	oct. 06	nov. 06	dec. 06	ian. 07	feb.07	martie 07	apr. 07	mai.07	iun 07	iul.07	aug.07
Buna ziua Brasov	6	2	5	5	3	10	3	8	12	7	9
Transilvania Expres	1	7	3	2	6	12	15	15	10	24	35
Telegraf	7	9	10	8	9	17	10	9	15	10	10
Ziua de Constanta	0	0	0	0	4	12	9	5	14	10	4
Ziarul de Iasi	5	8	5	9	3	6	4	8	3	12	8
Ziua de Iasi	9	4	10	14	18	20	10	16	6	15	19
Total pe luna:	28	30	33	38	43	77	51	61	60	78	85

Numarul total de articole aparute pe parcursul celor 11 luni in cele 6 ziare locale este semnificativ. Se remarca un numar mare de articole in lunile martie, iulie si august.

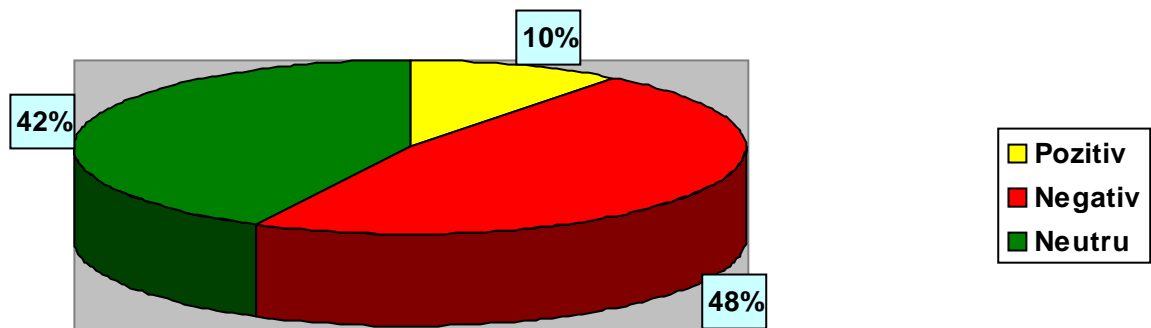
Fig.8 Distributia articolelor pe luna pentru fiecare cotidian local

III.2. Date privind atitudinea jurnalistului fata de actori

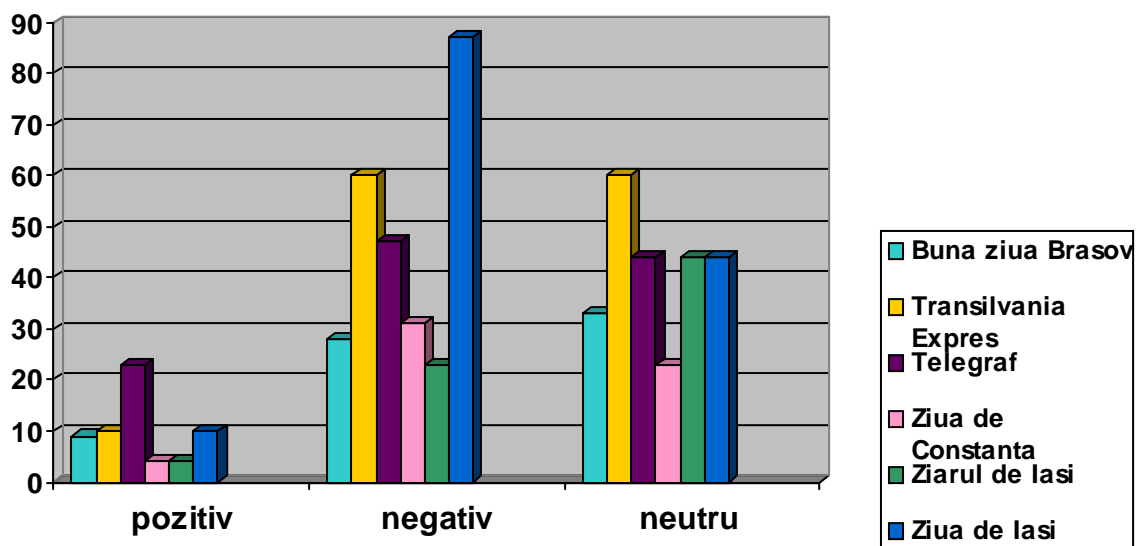
Din totalul de 584 de referiri inregistrate in perioada octombrie 2006-august 2007 cu privire la comunitatea roma a existat un numar de 60 de articole in care atitudinea jurnalistului fata de romi a fost pozitiva, 276 de articole in care atitudinea a fost negativa si 248 articole cu o atitudine neutra.

Fig. 9. *Atitudinea jurnalistului fata de actori*

Ca reprezentare a atitudinii jurnalistului fata de actori, in functie de fiecare ziar si de numarul de articole scrise in perioada octombrie 2006-august 2007, cifrele arata urmatoarele:

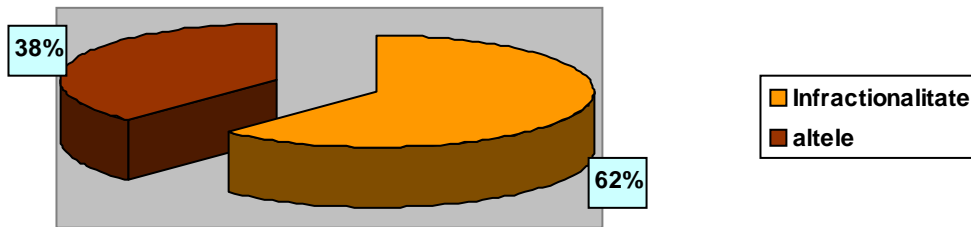
Fig. 10. *Distributia pe ziare a atitudinii jurnalistilor fata de actori*

III.3. Date privind frecventa mentionarii inutile a etniei

Din cele 584 de referiri corespunzatoare intregii perioade monitorizate, s-au inregistrat 263 de cazuri de mentionare inutila a etniei (respectiv un procent de 45% din totalul articolelor), dintre care 163 cazuri au mentionat etnia in relatie directa cu infractionalitatea (anume 62% dintre mentionarile inutile ale etniei s-au referit strict la infractionalitate).

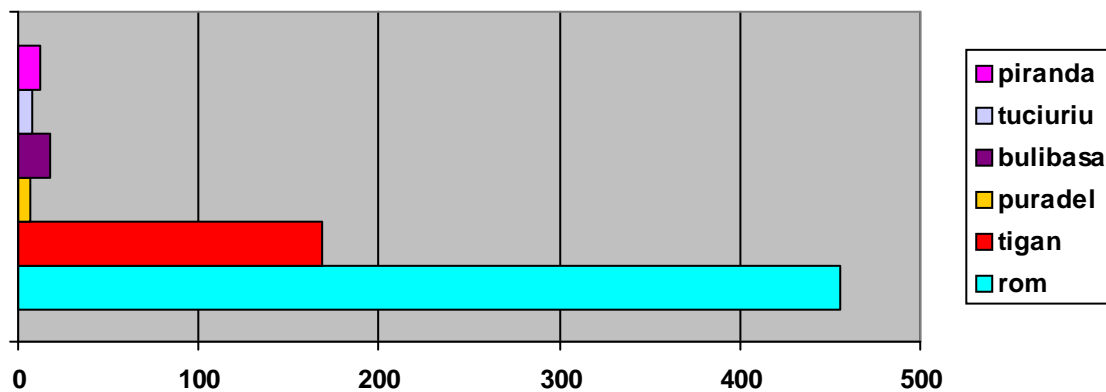
Fig. 11. *Mentionare inutila a etniei*

III.4. Date privind frecventa unor cuvinte cheie, cu referire directa la romi

In totalul de 584 de articole, termenii „rom” (rrom, romi, rromi, etnie roma) a fost folosit in 456 de articole (78%), „tigan” (tigan/ tiganca/ tiganus) in 169 articole (29%), „bulibasa” in 18 articole (3%), „piranda” in 12 articole (2%), „tuciuriu” in 8 articole (1%) si „puradel/i” in 7 de articole (1%). Monitorizarea arata ca presa locala foloseste mai mult termenul de „rom”, preferat celui de tigan. Se remarca faptul ca sunt inca folositi termeni precum „piranda” (12 articole) si „tuciuriu” (8 articole).

Fig.12. *Frecventa utilizarii unor cuvinte cheie*

III.5. Concluzii

Rezultatele monitorizării a 6 cotidiane din 3 regiuni ale României arată un număr mare de articole scrise în perioada luată în considerare (octombrie 2006-august 2007). Astfel, a fost un număr total de 584 de articole. Ca medie, s-au scris aproximativ 98 de articole pe luna pentru toate cele 6 publicații. Cotidianele în care au apărut cele mai multe articole ce privesc etnia romă sunt Ziua de Iași și Transilvania Express.

Cât privește atitudinea jurnaliștilor vis-a-vis de etnia romă, aceasta este preponderent negativă – 47%, urmată la o diferență relativ mică, de atitudine neutră – 42%. Doar 10% dintre articole au reflectat o atitudine pozitivă a jurnaliștilor.

Datorită diversității temelor abordate, dar și a faptului că atitudinea jurnaliștilor a variat (pozitiv, negativ, neutru) deși s-a tratat aceeași temă, este dificil de făcut o clasificare a temelor abordate cu precizie dintr-o singură perspectivă. Cu toate acestea, se observă următoarele:

Atitudinea pozitivă a jurnaliștilor s-a reflectat prin

- promovarea de programe, proiecte sau acțiuni cu și pentru romii la nivel local (privind bursa locurilor de muncă pentru romii, educație, acte de identitate, istoria și tradițiile romilor, ziua internațională a romilor)
- prezentarea participării romilor la festivaluri de film și muzică, arta în general
- extrase din rapoarte internaționale despre situația romilor din România

Atitudinea negativă a predominat, în special, în articole care:

- Fac legătura clară între infracționalitate și etnie “*Mai mulți adolescenți de etnie rromă au patruns, simbata seara, în curtea unei unități militare din Basarabi cu intenția de a fura obiecte metalice dintr-un depozit al bazei*”; *Tinerii [autorii furtului] sunt în majoritatea lor de etnie rromă și au până în 26 de ani; Rromii fura calea ferată de la Harlau*”
Unele precizări sunt mai speciale: “*Fântana arteziană [...] a fost ieri inaugurată, după ce monumentul a fost refăcut integral după schițele inițiale, de acum peste un secol. În anii '90, un grup de rromi a furat piesele de bronz originale și le-a vândut ca fier vechi*” sau “*Se va porni de la premisa că elevii rromi nu au posibilitatea financiară de a continua studiile liceale, iar infracționalitatea specifică acestui grup etnic ar putea fi ameliorată*”; “*chiar dacă o mare parte din locuitorii sunt de etnie romă, vânzătorilor de magazine nu le e frică de furturi*”
- menționează inutil etnia (fără legătură cu infracționalitatea), conexasă cu acțiuni negative sau anti-sociale: “*Imediat după sfîntirea apei, grupurile de rromi s-au năpustit asupra butoaielor cu aghiazma mare. Culmea face ca imbulzeala a fost declansată tocmai în momentul când IPS Daniel multimea credincioșilor de etnie rromă pentru prezentă, dar mai ales pentru că au pastrat ordinea*”; “*Intrebați va un singur lucru: Cate tiganci din alea cu fuste ati văzut muncind la o întreprindere sau la vreun patron? De câte ati auzit că au muncit undeva?; și, bineînțeles, femeile care scot plozii, care constituie materia primă, pe banda rulantă*”.
- Folosesc termeni peiorativi sau tendențioși cu referire la romii: “*un tigan stîrb și borat*”; “*la locul accidentului au ajuns imediat mai mulți rromi, care s-au arătat deosebit de încantați de cei trei porci morți și s-au oferit să ajute autoritățile*”; “*tigan cu mertan mare*”; *Meseria de tigan se pare că i cea mai întalnită în mijloacele de transport în comun*.
- Prezintă antagonic romii și romii sau prezintă un caz trist al unui ne-rom în care „picătura care umple paharul” o reprezintă o acțiune negativă a unui rom

Au existat si cazuri mai speciale, precum:

- un articol despre Nicoleta Luciu care, in documentarea pentru un rol de romnie, invata dialectul romilor, dar trebuie sa invete si cum sa scape de politisti.
- Concluzia jurnalistului cu privire la ranirea prin impuscarea a doua minore rome intr-un conflict dintre romi si politisti la Ciurea, judetul Iasi: *„Totusi, intrebarea care se pune este daca la organizarea actiunii comandantul Politiei iesene a luat in calcul posibilitatea inregistrarii unor victime din randul minorilor, fiind de notorietate ca rromii reactioneaza in grup compact - indiferent de varsta, impotriva actiunilor politistilor”*
- *“Pe langa aceste probleme, politistii nu au reusit sa rezolve problema cersertorilor, a prostituatelor si a rromilor care stau in acest perimetru”.*
- Intr-un articol in care se prezenta ce se intampla cu computere donate de Stat scolilor *“Prima scoala la portile careia am batut, cea din comuna Grajduri, era inchisa. Erau doar doi, trei copii prin curte, care ne cercetau curiosi. De la ei am aflat ca usile stau mereu inchise, ca masura de protectie impotriva altor copii, dar de etnie roma.”*
- Jurnalistul despre un deputat care si-a deschis cabinet la Chisinau *“De fapt, ar mai fi un aspect care, la prima vedere, poate parea amuzant, irelevant sau neserios: tenul viitorului nostru emisar. Intr-un spatiu in care propaganda sovietica & post-sovietica a cimentat ecuatia "roman = tigan", alura mexicana a sarmanului deputat poate juca un rol mai important decat ar crede teoreticienii diplomatiei parlamentare sau naivii care vor mosteni lumea”.*
- *“Am decis sa amplasam pe langa camerele fixe si camere mobile care vor fi puse in anumite zone unde se comit frecvent fapte antisociale. Vom amplasa spre exemplu camere in zona Pacuret. Vom observa pe camere cand intra si cand ies rromii din acea zona si daca au comis sau nu infractiuni”.*

Mentionarea inutila a etniei, deci discriminarea vadita, a fost observata in 263 din cele 584 de articole, ceea ce procentual inseamna 45%.

Dintre cuvintele pe care jurnalistii le asociaza etniei rome, cel mai frecvent este termenul *rom* urmat de *tigan*. Cuvantul *rom* a predominat in 78% dintre articole, urmat de *tigan* in 29% dintre articole (diferenta o reprezinta articolele in care s-au mentionat ambii termeni).

Cu referire la persoanele de etnie roma, sunt inca folositi termeni precum „piranda” in 12 articole (2%) sau „tuciuriu” in 8 articole (1%). O exprimare folosita a fost „*un tigan stirb si borat*”

Subiectele si/ sau temele cele mai mediatizate in publicatiile locale monitorizate au fost „infracționalitatea romilor” (27%), artisti romi (3%), prezentarea situatiei sau faptelor romilor romani in strainatate (3%), afirmatia presedintelui Traian Basescu („*tiganca imputita*”) – 2%, acte de identitate (3%), prima de casatorie acordata cuplurilor care se casatoresc pentru prima data (2%) sau romii in mijloacele de transport in comun (2%). Teme precum discriminarea romilor, starea de saracie sau Holocaust au fost prezentate in 13, 6, respectiv 2 articole.

IV. Concluzii finale

Prezentul raport prezinta rezultatele monitorizarii a 14 publicatii: 8 la nivel central - Adevarul, Cotidianul, Evenimentul Zilei, Jurnalul National, Libertatea, Romania Libera, Ziua si Gandul si 6 la nivel local, din 3 regiuni - Buna ziua Brasov, Transilvania Express, Telegraf, Ziua de Constanta, Ziarul de Iasi si Ziua de Iasi pe perioada octombrie 2006-august 2007.

Pentru toate publicatiile s-a remarcat numarul mare de articole care, intr-un fel sau altul, se refera la etnia roma. Astfel, in perioada monitorizata au fost 1598 de materiale la nivel central si 584 la nivel local, rezultand o medie de 145 articole pe luna, respectiv 98 de articole. Cotidienele in care au aparut cele mai multe articole ce privesc etnia roma sunt Evenimentul Zilei, Jurnalul National, Ziua de Iasi si Transilvania Express.

Cu privire la atitudinea jurnalistilor fata de etnia roma, aceasta a oscilat intre negativa si neutra, la diferente mici. La nivelul presei centrale, a fost preponderent neutra – 45%, urmata de 41% articole cu atitudine negativa, iar la nivelul presei locale a fost preponderent negativa – 47%, urmata de 42% articole cu atitudine neutra. In ambele cazuri, articolele in care atitudinea jurnalistului e pozitiva au fost in numar mic – 14% (central), respectiv 10% (local).

Nu se remarca nicio legatura dintre un ziar anume si o atitudine generala a jurnalistilor fata de etnia roma. Rezultatele calitative ale monitorizarii arata ca atitudinea jurnalistului a depins strict de fiecare jurnalist in parte, nu e o politica a ziarului si nici macar de o tema abordata. In cadrul aceluiasi ziar, in aceeasi luna, se regasesc articole cu atitudine pozitiva si articole cu atitudine negativa, chiar si cand abordau aceeasi tema.

Mentionarea inutila a etniei, deci discriminarea vadita, a predominat la nivelul tuturor publicatiilor monitorizate, existand un numar de 398 de cazuri de acest gen in cotidienele la nivel central (24%) si 263 din cele 584 de articole din publicatiile locale, ceea ce procentual inseamna 45%. Majoritatea mentionarilor inutile ale etniei a fost precizarea etniei in relatie directa cu infractiionalitate: 313 cazuri (central), respectiv 163 articole (local).

Dintre cuvintele pe care jurnalistii le asociaza etniei rome, cel mai frecvent este termenul *rom* urmat de *tigan*. La nivelul publicatiilor locale, cifrele arata ca s-a folosit termenul *rom* in 78% dintre articole, iar *tigan* in 29% dintre articole (diferenta o reprezinta articolele in care s-au mentionat ambii termeni). La nivelul publicatiilor centrale monitorizate, datele arata diferit, fiind mai dese mentionarile cuvintului *tiganí*, insa cifrele nu sunt relevante pentru ca presa centrala a mediatizat puternic doua subiecte in care este mentionat exclusiv sau preponderent cuvintul *tigan*: fotbalistul Adrian Mutu este numit „tiganus” – 22 articole (1,4%) si afirmatia dlui presedinte Traian Basescu la adresa unei jurnaliste „Tiganca imputita” – 84 articole (5%), la care se adauga un numar de 181 de articole (11%) in care se mentioneaza ambii termeni in cadrul aceluiasi articol. Folosirea denumirii de „rom” nu presupune automat o atitudine pozitiva a jurnalistului, cum nici folosirea termenului *tigan* nu inseamna automat asocierea cu o actiune negativa sau o atitudine negativa din partea autorului articolului, insa prin termenul „tigan” se pune mai mult accent pe negativ in articolele in care jurnalistul a avut o atitudine negativa.

Jurnalistii continua sa foloseasca termeni precum *puradel/ puradei, piranda* si „*tuciuriu*” cu referire la persoane de etnie roma, in toate publicatiile monitorizate.

Cu privire la temele abordate, la nivelul presei centrale se remarca un accent pe anumite subiecte, precum afirmatia dlui Presedinte al Romaniei, Traian Basescu, „*tiganca imputita*”, cazul de la Livorno in care patru copii de etnie roma au murit si cazul fotbalistului Adrian Mutu care a fost numit „*tiganus*”. La nivelul presei locale insa nu au existat subiecte care s-au delimitat clar, publicatiile prezentand, in general, subiecte de la nivel local. O tema des intalnita in publicatiile locale monitorizare a fost comportamentul si identificarea romilor in mijloacele de transport in comun.

Cotidienele locale au prezentat mai mult activitati, proiecte si programe pentru si cu romi implementate la nivel local, presa centrala fiind mai putin interesata de acest aspect. In acelasi timp, limbajul jurnalistului in articolele in care a avut o atitudine negativa este mai virulent in articolele din presa locala. Singura tema comuna tuturor publicatiilor este relationarea directa a etniei cu infractionalitatea.

Comparand prima luna in care au fost monitorizate cele 14 publicatii, respectiv octombrie 2006 si ultima luna de monitorizare – august 2007, se observa, in primul rand, numarul mult mai mare de articole in ultima luna: 321 fata de 161. Datele cantitative (cuvintele folosite cu predilectie, numar de articole in care atitudinea jurnalistului este negativa, pozitiva sau neutra, mentionarea inutila a etniei, etc) nu indica o imbunatatire a calitatii relatarii subiectelor referitoare la etnia roma – din perspectiva respectarii deontologiei, deoarece, desi cifrele sunt mai mari in luna august 2007, procentual, sunt aceleasi cu datele obtinute din monitorizarea publicatiilor in luna octombrie 2006.

Romani CRISS – Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii

Str. Buzesti, nr.19, sector 1, Bucuresti

Cod 011011

Telefon +4 021 310 70 70; 310 70 60

Fax: +4 031 815 76 23

Email: office@romanicriss.org

Web: www.romanicriss.org